

LUOKITTELU/ DIAGNOSOINTI (Sartorius)

- **LUOKITTELU ON TAPA NÄHDÄ MAAILMA JONAKIN AJANKOHTANA**
- **LUOKITTELUN TULEE AINA MUUTTUA JA KEHITTYYÄ**

Diagnostiset järjestelmät

- kuvailevat häiriöön liittyvät oireet, määrittelevät keston
- lasten ja nuorten kohdalla monet käyttäytymisen piirteet saattavat olla tiettyssä iässä kehitysvaiheeseen liittyviä, toisessa iässä poikkeavia ja häiriöön viittaavia

Autismin kirjo – diagnosoinnin ongelmallisuus

- Diagnosointi oireita havainnoimalla – lääketieteellinen diagnoosi
- Autismissa esiintyy useita erilaisia etiologioita
 - Erilaiset syndroomat ja sairaudet "johtavat" autismiin" vrt. kehitysvammaisuus
- Autismi on joukko erilaisia syndroomeja
 - Kirjo (spectrum) kuvaa saman taudin eri variaatioita ja on edelleen tarpeellinen termi, kun järjestetään opetusta

Aspergerin syndroomassa vaikeuksia

- Kielen tuottamisessa ja kielen ymmärtämisessä
- Kontaktissa toisten ihmisten kanssa
- Käyttäytymisessä

Lapsi kehittyy vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa

- Vuorovaikutuksessa vahvistuneet säätelymekanismit ovat välttämättömiä empatiakyvyn kehittymiselle
 - lapsi oppii säätelämään tunteitaan ja käyttäytymistään
 - Lapsi, jolla on riski saada As. ei opi näitä taitoja automaattisesti

Käsitys itsestä ja ajasta

- Lapsella on syntymästä alkaen pyrkimys luoda järjestystä kokemusmaailmaansa ja säädellä emotionaalista tilaansa
 - lapsi tarvitsee säätelyapua
 - vuorovaikutus luo merkityksen kokemuksille
- Lapsen kasvaessa hänelle kehittyy kyky luoda omaelämäkerrallisia tarinoita näistä kokemuksista
 - optimaalisessa kehityksessä tarinat heijastavat kasvavaa järjestystä ja säätelykykyä
 - omaelämäkerrallinen muisti antaa viitteitä siitä, miten menneisyys vaikuttaa nykyhetkeen ja tulevaan hetkeen

As.syndroomassa

- Käyttäytymisen probleemat ovat enemmän seurausta kielen ja kontaktin vaikeudesta kuin varsinainen syy
- Kun annetaan tukea kielen kehittymiseen ja kontaktinottoon, vaikutus näkyy käyttäytymisessä
- Lasten ja nuorten kohdalla monet käyttäytymisen piirteet saattavat olla tiettyssä iässä kehitysvaiheeseen liittyviä, toisessa iässä poikkeavia ja häiriöön viittaavia

Syntymän jälkeinen ensimmäinen tunti (Gillberg & Coleman 2000)

- Vakava haptinen defensiivisyys (severe haptic defensiveness): kosketus, tunto, muoto, asento, suhde (jne.) omaan itseän ja missä suhteessa toinen on minuun tai minä olen itseäni; esim. laitaa käden taskuun ja tiedän missä kohdin kehoani tasku on
- Herkkyys taktiilisessa systeemissä – taktiilinen vuorovaikutus sokeentuu ja menee solmuun
- Varhaisia merkkejä:
 - anomalia korvassa, varpaissa ja lihasten hypotonia (voivat olla merkkejä myös muissa dg:ssa)
 - aloitekyvyn puute, hyperaktiivisuus, nukkumiseen ja syömiseen liittyvät vaikeudet

Varhaisia merkkejä

■ ei väliä onko äiti tai isä lähellä tai kaukana	■ ei halua tulla häiritä, kun on "omissa maailmoissaan"
■ myöhäinen puheen kehitys	■ tyytyväinen, vaikka jätetään yksin
■ ei nimeä	■ erikoiset reaktiot ääniin
■ ei ymmärrä mitä toiset sanovat	■ ei näytä reagoivan kylmään
■ ei osoita omia toiveitaan	■ nukkumisvaikeudet
■ jotain kummallista vauvan katseessa	■ oli päiviä tai jaksoja, jolloin oli hankalampaa kuin tavallisesti
■ ei kuuntele kun puhutaan	
■ kiinnostunut tavaroista, jotka liikkuvat	

Yleisimmät vanhempien toteamat varhaiset merkit

- epänormaali katsekontakti, joka tulee esiin 1 – 8 kk ikäisenä
- kummalliset reaktiot ääniin noin vuoden iässä
- vaikeasti kosketeltava
- eleiden ja ilmeiden puute
- vauva ei katso tavaroita, jotka häviävät hänen näköpiiristään (piilotusleikit)
- jaettu huomio ja sormella nimeäminen ilmenevät myöhemmin kuin normaalisti sekä vaikeuksia ymmärtää toisen ihmisen mielen liikkeitä
- epänormaalia jокeltelua ei ole todettu tutkimuksissa

SAB (Symptoms of Autism in Babies) Dahlgren & Gillberg 1989

- arviointi 10 ja 18 kk iässä
1. Arveletko lapsesi katsekontaktin olevan normaalin?
 2. Arveletko lapsesi kuuntelevan sinua, kuuleeko hän normaalisti vai reagoiko vain joihinkin ääniin?
 3. Onko nyt tai aiemmin ollut syömiseen liittyviä vaikeuksia tai epänormaalia käyttäytymistä suhteessa ruokaan ja ruokailutilanteisiin? Millaisia?
 4. Tunteeko lapsesi olonsa miellyttäväksi ollessaan toista lähellä (kehon kontakti)?
 5. Onko lapsesi kiinnostunut ympäristöstä?
 6. Hymyileekö ja nauraako hän odottamatta?
 7. Onko hän tyytyväinen jäädessään yksin?
 8. Onko lapsesi (yleisesti ottaen) samanlainen kuin toiset?

SAB / Arvioi seuraavia merkkejä systemaattisesti

- 1. Käsien stereotypiat
- 2. Katsekontaktin välttäminen
- 3. Terävä, tuijottava katse
- 4. Torjuva kehonkontakti (ei halua tulla fyysisesti lähelle)
- 5. Reagointi voimakkaisiin, odottamattomiin ääniin: ei reagointia, voimakas reagointi tai reagointi vaihtelee
- 6. Huomattava kiinnostuksen puute (mm. varhaisiin vuorovaikutusleikkeihin kuten kukkuu-, piilo-, kurkistusleikit)

CHAT (The Checklist for Autism in Toddlers) Baron-Cohen et al. 1992

- Kysymykset vanhemmille
 - Osaako lapsesi leikkiä kuvitteluleikkiä, esim. kaataa/juoda leikisti juomaa leluastioita käyttäen tms.?
 - Käyttääkö lapsesi koskaan etusormeaan osoittaakseen kiinnostustaan johonkin?

CHAT (The Checklist for Autism in Toddlers) Baron-Cohen et al. 1992

- Tarkkailu
 - NIMEÄMINEN
 - "Katso tuolla on auto!"
 - "Näytä, missä on lamppu!"
 - VARHAISET KUVITTELULEIKIT
 - Lapsi antaa merkityksiä esineille: lapsi päristelee ja työntää lattialla olevaa palikkaa
 - "Tehdään asioita leikisti"

ERITYISPEDAGOGINEN NÄKÖKULMA autismin varhaiseen toteamiseen

- Dynaaminen arviointi ja ohjaava oppiminen (mediation)
 - Dynaamisessa arvioinnissa otetaan huomioon lapsen näkökulma, oppiminen, ajattelu ja ongelmanratkaisutaidot ja tavat
 - Arviointitilanteessa lasta ohjataan aktiivisesti
 - Ohjauksen tavoitteena on muokata yksilön kognitiivisia toimintoja ja tarkkailla testitilanteessa muutoksia oppimisen menetelmissä ja ongelmanratkaisutavoissa

Vineland – sosiaalisen kehityksen asteikko

- Todettu yhdeksi parhaimmista testeistä, jolla voidaan arvioida autismin kirjon varhaisia merkkejä alle 3-vuotiailla
 - Standardoitu haastatteluteknikka
 - Tarkoituksena ei ole saada selville yksilön parhaita suorituksia, vaan hänen tavanomaiset, päivittäiset käyttäytymistapansa

Kotimaisia (ja suomeksi käännettyjä) arviointimenetelmiä

- Lyytinen, P. 2000. Varhainen leikki ja sen arviointi
- Lyytinen, P et al. 2000. Ääntelyn ja motorikan kehityksen seurantamenetelmä
- Affektiivisen kommunikaation arviointimenetelmä AKA kommunikaatio ennen puhekieltä
- EKI esikielellisen kommunikaation arviointimenetelmä
- MCDI (The MacArthur Communicative Development Inventory, Fenson et al. 1994) Lapsen kommunikaation kehitys: sanat ja eleet / sanat, tavutukset ja lauseet
- Kontu, E. 2004. Mielen ja musiikin ikkunat autismiin. Mielen teoria ja kommunikaatiosuhde - tapaustutkimuksia

TEHTÄVÄANALYYSI

- Tehtäväanalyysissä tehtävä jaetaan osatavoitteisiin siten, että jokaista osatavoitetta edustaa tietty käyttäytymismalli
- Käyttäytymismallit ovat yhteydessä tehtävän eri osiin ja ne on järjestetty helpoimmasta vaikeimpaan tai yksinkertaisemmasta monimutkaisempaan.
- Tehtäväanalyysin lopputulokseen on taitojen tai käyttäytymismallien sarja, jonka avulla saamme selville, milloin ja miten lapsi on tavoitteen saavuttanut

TEHTÄVÄANALYYSIN VAIHEET

- 1. Kirjaa opetustavoite
- 2. Analysoi kriteereinä toimivat reaktiot tai käyttäytymismallit ja järjestä ne sarjaksi, jotta välttyisit tarpeettomilta vaiheilta ja päällekkäisyyksiltä
- 3. Päätä, missä järjestyksessä asiat opetetaan
- 4. Kirjaa muistiin lapsen suoritus ja hänen eri vaiheissa tarvitsemansa avun laatu ja määrä
- 5. Yksilöllistä vaiheet lapsen suorituksen mukaan